

DORDT EIGEN-AARDIG

Jaap Bouman

Dordrecht heeft ooit een uniek winterbier gehad, met de naam van een Amerikaanse kaperkapitein.

► Ook brouwerij de Lelie aan de Vest brouwde het bier. Rechts het Leproos-huis. Het pakhuisje met de schuine daklijst bestaat nog, evenals het woonhuis links..

FOTOS: JAAP BOUWMAN

◀ De grootse brouwerij van Dordrecht, de Sleutel aan de Varkenmarkt, maakte het langst Paulus Jonas-bier.

Het Dordtse winterbier

Oat er de komende weken in de krant veel advertenties zullen staan voor een Dordts bier, valt te betwijfelen. En toch was ooit het eind van het jaar in Dordrecht de tijd voor Paulus-Jonasbier, het Dordtse winterbier. Een uniek bier met een bijzondere naam.

De hoogtijdagen van het bier waren rond 1880, toen minstens vier Dordtse brouwerijen het bier maakten. Maar het was van oorsprong ouder. De naam was afkomstig van John Paul Jones. In 1779 waren de latere Verenigde Staten in een onafhankelijkheidsoorlog gewikkeld met moederland Groot-Brittannië (Engeland). Op 3 oktober 1779 vluchtte John Paul Jones met een eskader Amerikaanse oorlogsschepen en een aantal door hem veroverde Britse oorlogsschepen de neutrale haven van Texel binnen. Jones werd door de Britten gezien als piraat en zeerover, door zijn nog-niet-landgenoten als held. De Britten blokkeerden Texel en een diplomatieke rel was het gevolg.

Jones gebruikte zijn gedwongen verblijf in Nederland voor een soort public-relationstour. Hij vertrok naar Amsterdam waar hij hartelijk werd ontvangen door de bestuurders en de bevolking. Ook bezocht hij een aantal andere steden, maar voor zover bekend kwam hij nooit naar Dordrecht. Het werd een zegetocht van Jones. Het volk vond het geweldig en de Nederlanders kozen, met een aantal Engelse oorlogen uit het verleden indachtig, de kant van de Amerikaan. Er werden liedjes over John Paul Jones gemaakt die honderd jaar later nog steeds werden gezongen:

*Hier komt Paul Jones aan,
Het is soon aardig ventje,*

*Een geboorte Amiricaan,
Gants geen Engels
vrintje.
enz.*

Op 27 december was door een hevige storm de Britse blokkade bij Texel uiteengedreven. Jones sloopt met zijn schepen de haven uit en ontsnapte. Hij probeerde in Het Kanaal nog brutaal een aantal Engelse schepen te veroveren, maar dat mislukte. Uiteindelijk kon hij veilig een Franse haven binnenlopen.

Waarom uitgerend in Dordrecht Paul Jones geëerd werd met een biernaam, verbasterd tot Paulus Jonas, is niet bekend. En wanneer het bier voor het eerst werd gebrouwen, is ook onduidelijk, maar dat zal toch vrij snel na de tocht van Jones door Nederland geweest zijn.

Misschien was brouwerij de Bel wel de eerste. Die brouwerij, aan de Voorstraat bij de Lombardstraat, had in de Kleine Spuistraat bij de Boogjes nog in 1844 een pakhuisje met de naam Paulus Jonas.

In 1856 werd er voor het eerst (?) geadverteerd in een krant voor het Dordtse Paulus Jonasbier Slijter J.G. Legel, hoek Voorstraat/Nieuwburg, schreef dat hij 'weder zoals alle jaren, voorzien is van het zoogenaamd Pauls Jonas bier, à 14 cents per waterkruik'. Kennelijk werd het bier dus al een tijdje gebrouwen.

Paulus Jonas was een oud bruin bier en dat had niets te maken met het huidige, waterige oudbruin. Het

Bierbrouwerij en Azijnmakerij „DE GEKROONDE VALK”,
VOORBEREID
„DE ORANJEBOOM”,
Varkenmarkt - DORDRECHT.
De aflevering van OUD BRUIN, z.g. PAULUS-JONAS BIER, begint Dinsdag 12
December aanstaande.
Bestellingen gelieve men laatst spoedig in te zenden aan het Kasteel Varkenmarkt, of
aan de Agenten der Brouwerij.
VAN VOLLENHOVEN & C.
Bierbrouwerij DE LELIE.
Dinsdag 12 December begint de
aflevering van het
PAULUS JONAS BIER:
van de Agenten der Brouwerij.
H. TERHOED en COMP.

▲ Advertentie uit de krant in 1882.

“
Hier komt Paul Jones aan,
Het is soon aardig ventje

was meer verwant met het tegenwoordige wat zurige Vlaamse oud bruin, bier dat een aantal maanden of zelfs jaren in (eikenhouten) vaten wordt opgeslagen om de specifieke smaak te krijgen.

Het bier verscheen meestal begin december op de markt en de Dordtse brouwerijen hielden zich aan de afspraak om het bier op dezelfde dag te presenteren. Ieder jaar verschillend. In 1871 op woensdag 13 december, een jaar later op maandag 16 december. In 1877 op dinsdag 11 december, in 1882 op dinsdag 12 december. Waarom welke datum, is Eigen-Aardig niet bekend. Paulus Jonas werd ook in andere steden verkocht. Zo leverde brouwerij De Ster, uit Zwijndrecht maar met Dordtse wortels, het bier in Gouda.

Na 1904 was brouwerij de Sleutel nog de enige Dordtse brouwerij. Ieder jaar werd het Paulus Jonasbier gemaakt. De verschijningsdatum werd wat vervroegd, eind november. En het bier was niet meer hetzelfde als in het begin. Voor de bierkenners: ondergistend in plaats van bovengistend.

Prijsvraag

Hoe Paulus Jonasbier als (warm!) winterbier gemaakt kon worden, blijkt uit een prijsvraag voor een slagzin die brouwerij de Sleutel in 1938 uitschreef. Daarin stond het recept voor een de winterdrank.

*Men bereide het 'Paulus Jonas',
zoals Uw voorouders dit reeds deden: zij namen een pan, schonken hierin de gewenste hoeveelheid Paulus Jonas. Voegden hierbij per 1/2 liter ongeveer 30 gram blanke basterdsuiker (zoo noodig naar eigen smaak iets meer) en een schijf citroen of sinaasappel met een zestal kruidnagelen. Dit lieten zij een uurtje trekken op een zacht vuurtje (vooral niet koken). Dan wordt de 'Paulus Jonas' warm opgediend zoals Bisschops-wijn.*

Wie het met moderne ingrediënten eens wil proberen, kan een flesje Vlaams oud bruin bier nemen (bijvoorbeeld Rodenbach), 10 gram witte basterdsuiker, schijfje citroen of sinaasappel en twee kruidnagels. Een uur laten trekken op een zacht vuur. Niet koken! Drinken zoals bisschops-wijn of glühwein.

De laatste keer dat Paulus Jonas op de markt kwam, was in 1945. Bijzonder, want door het gebrek aan grondstoffen in de oorlog was bierbrouwen nagenoeg onmogelijk. Kennelijk had de Sleutel nog een voorraad Pauls Jonas in vaten liggen uit de tijd dat er nog wel gebrouwen kon worden. Na de oorlog was het gebeurd met het Paulus Jonasbier. De smaken waren veranderd en de verdere opkomst van pils was niet tegen te stoppen.

Heineken nam later de Sleutel over en draaide de Dordtse brouwerij commercieel de nek om. Van het Paulus Jonasbier werd na een brouwerperiode van ruim 150 jaar nooit meer wat vernomen. Jammer.

(Met dank aan Roel Mulder, *Verloren Bieren*).

Reacties: eigenaardig@jaapbouman.nl